अथ दस्युभयात् केचित्तदा तद्वनमाविशन्। तत्रापि दस्यवः क्रुद्धास्तानमार्गन्त यत्नतः। २५०
अथ कौशिकमभ्येत्य प्राहुस्ते सत्यवादिनं। कतमेन पथा याता भगवन् बहवो जनाः।
सत्येन पृष्टः प्रब्रूहि यदि तान् वेत्थ शंस नः। स पृष्टः कौशिकः सत्यं वचनं तानुवाच ह।
बहुवृक्षलतागुल्ममेतद्वनमुपाश्रिताः। इति तान् ख्यापयामास तेभ्यस्तत्त्वं स कौशिकः।
ततस्ते तान् समासाद्य क्रूरा जघ्नुरिति श्रुतिः। तेनाधर्म्मेण महता वाग्दुरुक्तेन कौशिकः।
गतः स कष्टं नरकं सूक्ष्मधर्म्मेष्वकोविदः। यथा चाल्पश्रुतो मूढो धर्म्माणामविभागवित्। २५५
वृद्धानपृष्ट्वा सन्देहं महत् स्वभ्रमितोऽर्हति। तत्र ते लक्षणोद्देशः कश्चिदेवं भविष्यति।
दुष्करं परमं ज्ञानं तर्केणानुव्यवस्यति। श्रुतेर्द्धर्म्म इति ह्येके वदन्ति बहवो जनाः।
तत्ते न प्रत्यसूयामि न च सर्व्वं विधीयते। प्रभवार्थाय भूतानां धर्म्मप्रवचनं कृतं।
यत्स्यादहिंसासंयुक्तं स धर्म्म इति निश्चयः। अहिंसार्थाय हिंस्राणां धर्म्मप्रवचनं कृतं।
धारणाद्धर्म्ममित्याहुर्द्धर्म्मो धारयते प्रजाः। यस्माद्धारणसंयुक्तः स धर्म्म इति निश्चयः। २६०
ये न्यायेन जिहीर्षन्तो धर्म्ममिच्छन्ति कर्हिचित्। अकूजनेन मोक्षो वा नानुकूजेत् कथञ्चन।
अवश्यं कूजितव्ये वा शङ्केरन्नप्यकूजतः। श्रेयस्तत्रानृतं वक्तुं तत्सत्यमविचारितं।
यः कार्य्येभ्यो व्रतं कृत्वा कर्म्मणा नोपपादयेत्। न तत् फलमवाप्नोति एवमाहुर्म्मनीषिणः।
प्राणात्यये विवाहे वा सर्व्वज्ञातिबधात्यये। कर्म्मण्यभिप्रवृत्ते वा न च प्रोक्तं मृषा भवेत्।
अधर्म्मं नात्र पश्यन्ति धर्म्मतत्त्वार्थदर्शिनः। यः स्तेनैः सह सम्बन्धान् मुच्यते शपथैरपि। २६५
श्रेयस्तत्रानृतं वक्तुं तत्सत्यमविचारितं। न च तेभ्यो धनं देयं शक्ये सति कथञ्चन।
पापेभ्योऽपि धनं दत्तं दातारमपि पीडयेत्। तस्माद्धर्म्मार्थमनृतमुक्त्वा नानृतभाग्भवेत्।
एष ते लक्षणोद्देशो मया दिष्टो यथाविधि। यथाधर्म्मं यथाबुद्धि मयाऽद्य वै हितार्थिना।
एतत् श्रुत्वा ब्रूहि पार्थ यदि बधो युधिष्ठिरः।
॥ अर्ज्जुन उवाच ॥ यथा ब्रूयान्महाप्राज्ञो यथा ब्रूयान्महामतिः। हितञ्चैव यथाऽस्माकं तथैतद्वचनं तव। २७०
भवान् मातृसमोऽस्माकं तथा पितृसमोऽपि च। गतिश्च परमा कृष्ण त्वमेव च परायणं।
न हि ते त्रिषु लोकेषु विद्यतेऽविदितं क्वचित्। तस्माद्भवान् परं धर्म्मं वेद सर्व्वं यथातथं।
अवध्यं पाण्डवं मन्ये धर्म्मराजं युधिष्ठिरं। अस्मिंस्तु मम सङ्कल्पे ब्रूहि किञ्चिदनुग्रहं।
इदं वापरमत्रैव शृणु हृत्स्थं विवक्षितं।
जानासि दाशार्ह मम व्रतं त्वं यो मां ब्रूयात् कश्चन मानुषेषु। अन्यस्मै त्वं गाण्डिवं देहि पार्थ त्वत्तोऽस्त्रैर्व्वा वीर्य्यतो वा विशिष्टः। २७५
हन्यामहं केशव तं प्रसह्य भीमो हन्यात्तूवरकेति चोक्तः। तन्मे राजा प्रोक्तवांस्ते समक्षं धनुर्द्देहीत्यसकृत् वृष्णिवीर।
तं हन्याच्चेत् केशव जीवलोके स्यातां नाहं कालमत्यल्पमात्रं। ध्यात्वा नूनं ह्येनसा चापि मुक्तो बधं राज्ञो भ्रष्टवीर्य्यो विचेताः।
यथा प्रतिज्ञा मम लोकबुद्धौ भवेत्सत्या धर्म्मभृतां वरिष्ठ। यथा जीवेत् पाण्डवोऽहञ्च कृष्ण तथा बुद्धिं दातुमर्हसि त्वं।